

NOTA BREU

Noves dades sobre tres plantes rares dels ambients àrids Catalans

New data on three rare plants of Catalonia arid environments

Efrem Batriu Vila* & Arnau Mercadé López*

* Departament de Biologia Vegetal. Facultat de Biologia. Universitat de Barcelona. Av. Diagonal, 645. 08028 Barcelona.

Autor per a la correspondència: Efrem Batriu. A/e: efrembatriu@hotmail.com

Rebut: 08.04.2020. Acceptat: 14.04.2020. Publicat: 30.06.2020

En la present nota, aportem informació de tres espècies dins l'àmbit català i contribuïm a clarificar llur estat d'amenança. Aquestes espècies són: *Callipeltis cucullaris*, considerada extingida a Catalunya; *Chaenorhinum exile*, no coneguda fins ara a Catalunya, i *Narduroides salzmännii*. Al «Llibre Vermell de Plantes Vasculares Endèmiques i Amenacades de Catalunya» (Sáez *et al.*, 2010) *Callipeltis* va ser qualificada amb la categoria DD (Dades Deficients) de la IUCN (2001), mentre que *N. salzmännii* es va qualificar com NT (Quasi Amenat). Creiem que *Chaenorhinum exile* hauria de ser considerat també un tàxon insuficientment conegut (DD). A continuació, detallem les localitats i comentem les particularitats de cada espècie.

***Callipeltis cucullaris* (L.) Steven**

SEGRIÀ, Almatret, Escampillàs, 31TBF8079, 230 m, pradells terofítics en fissures i petites concavitats de gresos, 9-IV-2015 (BCN).

Petita rubiàcia pròpia dels ambients semiàrids del nord d'Àfrica, del centre i sud-oest d'Àsia, i del centre, sud i est de la península Ibèrica (Devesa, 2007). A Catalunya només es coneixia de la localitat de Vilanoveta (Lleida) on fou citada a la primera meitat del segle XX. Actualment es considera que *C. cucullaris* s'hauria extingit d'aquesta localitat (Sáez *et al.* 2010). Cal mencionar que al Banc de Dades de Biodiversitat de Catalunya (Font, 2015) s'indica al UTM 10 × 10 Km 31TBF78. Aquest UTM pertany, majoritàriament, al Baix Cinca a on l'espècie és coneguda d'altres localitats (Font & Vigo, 2007), per la qual cosa el més probable es que aquesta localitat es trobi situada a Aragó. La present cita representa la confirmació de la presència actual de l'espècie a Catalunya, tal i com Sáez *et al.* (loc. cit.) van suggerir. Segons les dades disponibles *C. cucullaris* seria una de les plantes vasculares més rares de Catalunya ja que la única població coneguda, la que aquí citem, estaria formada per uns 25 o 30 individus agrupats en tres petits poblaments. De totes maneres, és probable que una recerca extensiva dels hàbitats idonis de les zones més tèrmiques dels Tossals d'Almatret i de Montmaneu, àmbit en el qual se situa la localitat, reveli noves poblacions.

Figura 1. Individus i hàbitat de *Callipeltis cucullaris*.

***Chaenorhinum exile* (Coss. & Kralik) Lange [*Chaenorhinum rupestre* Guss. ex Maire]**

RIBERA D'EBRE. Riba-roja d'Ebre, Mas de Castilla, 31TBF8367, 145 m, pradell terofític sobre sòl guixenc en una pista forestal, 20-IV-2015 (BCN).

Espècie de l'agregat «*Chaenorhinum rubrifolium*» el qual presenta una diversificació important i taxonòmicament complexa a la Mediterrània occidental (Benedí, 1991). De fet, *C. exile* s'havia englobat dins de la variabilitat de *C. rubrifolium*, per bé que el tipus d'indument, l'ornamentació de les llavors i la posició del sèpal superior durant la fructificació permet separar les dues espècies (Benedí & Güemes, 2009). *C. exile* és una espècie que sol viure en sòls guixencs o salins. Es troba a la península Ibèrica, al Magreb (Marroc, Algèria i Tunisa) i a Sicília. A la península Ibèrica, es coneix del sud-est i de zona mitjana de la vall de l'Ebre. Fins ara, la localitat més pròxima a Catalunya que es coneixia era Peñalba (prop de Casp) (Benedí, loc. cit.). Així doncs, la present és la primera i única localitat coneguda a Catalunya. Creiem que aquesta espècie s'hauria d'incorporar a la llista vermella de plantes vasculares amenaçades de Catalunya, amb la categoria de la IUCN de Dades Deficients (DD), ja que manca una

NOTA BREU

prospecció activa de poblacions. Aquesta recerca s'hauria de centrar al marge sud de la plana de Lleida: tossals de Montmaneu i Almatret, i entre Riba-roja i Ascó. No creiem pas que *C. exile* es faci al marge nord de la plana. Allà, en un hàbitat semblant, s'hi fa *C. reyesii*, una altre tàxon de l'agregat «*Chaenorhinum rubrifolium*», que ha estat cercat activament (Saez *et al.*, 2010; A. Lluent, *com. pers.*) ja que és un tàxon inclòs en el Catàleg de Flora Amenaçada de Catalunya (Decret 172/2008, de 26 d'agost, de creació del Catàleg de flora amenaçada de Catalunya) amb la categoria vulnerable. Aquestes prospeccions, fins ara, no han detectat que *C. exile* sigui present a la plana de Lleida.

Narduroides salzmännii (Boiss.) Rouy

SEGRIÀ, Almatret, Escampillàs, 31TBF7979, 225 m, pradells terofítics en petites concavitats en gresos, 17-IV-2015 (BCN). TERRA ALTA, Gandesa, Puig Cavaller, 31TBF8445, 700 m, pradells culminals, 28-V-2015 (BCN).

A Catalunya la presència d'aquesta planta només és coneguda de 9 localitats repartides pels Ports de Beseit, la serra del Montsant i la serra de Cardó (Saez *et al.*, 2010; Molero *et al.*, 2015). Malgrat que aquesta escassetat de localitats podria fer pensar que és un tàxon molt rar, Saez *et al.* (*loc. cit.*) opinen que, al voltant de les localitats prèviament esmentades, deu ser una espècie més freqüent del que sembla, perquè aquesta petita gramínia sol passar desapercibuda. Les dues localitats que aquí aportem confirmen aquesta opinió. Es tracta de dues localitats que s'inscriuen dins l'àmbit ja conegut d'aquesta espècie a Catalunya. A la localitat de Puig Cavaller vàrem

localitzar una població molt abundant (>100 individus). En canvi, la població d'Almatret estava formada per menys de 25 individus.

Bibliografia

- BENEDÍ, C. 1991. Taxonomía de *Chaenorhinum rubrifolium* aggr. (*Scrophulariaceae*) en el área mediterránea occidental. *Collectanea Botanica (Barcelona)*, 20: 35-77.
- BENEDÍ, C. & GÜEMES J. 2009. *Chaenorhinum* (DC.) Rchb. P. 167-198. In: BENEDÍ, C., RICO, E., GÜEMES, J. & HERRERO, A. (eds.) *Flora iberica*. Vol XIII. *Plantaginaceae-Scrophulariaceae*. Real Jardín Botánico. CSIC. Madrid.
- DEVESA, J. A. 2007. *Callipeltis* Steven. P. 25-27. In: DEVESA, J.A., GONZALO, R. & HERRERO, A. (eds.) *Flora iberica*. Vol XV. *Rubiaceae-Dipsacaceae*. Real Jardín Botánico. CSIC. Madrid.
- FONT, X. 2015. *Mòdul Flora i Vegetació. Banc de Dades de Biodiversitat de Catalunya*. Generalitat de Catalunya i Universitat de Barcelona. Disponible a: <http://biodiver.bio.ub.es/biocat/homepage.html>, [10/03/2020].
- FONT, X. & VIGO, J. 2007. *Atlas corològic de la flora vascular dels Països Catalans*, Volum 14. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona, 3376 p.
- MOLERO, J., PYKE, S., GUARDIOLA, M., JOSA, E., LÓPEZ ALVARADO, J., FELIP, J. & SÁEZ, L. 2015. Noves aportacions al coneixement de la flora cormofítica de les comarques meridionals de Catalunya, amb especial atenció a les muntanyes de Prades. *Butlletí de la Institució Catalana d'Història Natural*, 79: 15-37.
- SÁEZ, L., AYMERICH, P & BLANCHÉ C. 2010. *Llibre Vermell de les Plantes Endèmiques i Amenacades de Catalunya*. Argania editio. Barcelona. 811 p.